

Використані джерела:

1. Макінтайр Лі. Постправда / пер. з англ. Р. Свято. Київ : ArtHuss, 2021. 208 с.
2. Патрикаракос Д. Війна у 140 знаках. Як соціальні медіа змінюють конфлікти у XXI столітті / Переклад з англійської Ірини Рудько. Київ : Yakaboo Publishing, 2019. 352 с.

Даниляк Ростислав Петрович,
к.філос.н., доцент
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна
rostyslav.danylyak@pnu.edu.ua

КОНСТРУЮВАННЯ ОБРАЗУ МІСТА ШЛЯХОМ ЗАБУВАННЯ МИНУЛОГО

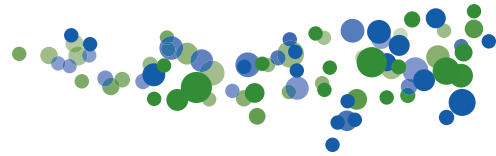
Не існує надійного інструментарію для вимірювання динаміки, з якою змінюються сучасні українські міста, особливо, беручи до уваги багатоаспектність таких змін. Втім, очевидно, що окремі події (війни, падіння політичних режимів, радикальні управлінські рішення) можуть суттєво пришвидшувати трансформації таким чином, що в пам'яті лише одного покоління мешканців взаємодіють кілька версій образу міста.

Коли ведуть мову про групову пам'ять як фіксацію спільнотою певного уявлення про минуле, що є беззаперечною умовою збереження ідентичності соціального об'єднання, то акцент переважно роблять на необхідності власне пам'ятати. Дискурс пам'яті конструюється та закріплюється назвами офіційних інституцій (наприклад, Український інститут національної пам'яті), місць вшанування (як от

Стіна пам'яті загиблих за Україну на мурі Михайлівського Золотоверхого монастиря), повторюваних заходів (до прикладу, запалювання Свічки пам'яті на знак пошани до загиблих від Голодомору), та й багатьох дотичних загальних понять («пам'ятник», «меморіал», «пам'ятка архітектури») та конкретних символів (remembrance poppy на згадку про полеглих у війнах).

Однак, автори багатьох досліджень, присвячених меморіалізації минулого, констатують існування двох нерозривних форм дії соціальної пам'яті – «пам'ятання» та «забування» [2, с. 104]. Мова йде про те, що «забування», «забуття», «амнезія», «мовчання про» є невід'ємною складовою конструювання спільнотами образу минулого.

Передусім, «не кожне суспільне забування є вадою чи дефектом» [1, с. 164]. До того ж, забуття може бути як навмисним

(зокрема, організованим та підтримуваним носіями політичної влади), так і спонтанним (що пов'язано з неможливістю та непотрібністю утримування в пам'яті всього пережитого індивідом чи спільнотою). А окремі різновиди соціальної амнезії матимуть ситуативну перевагу над пам'ятанням минулих подій чи осіб.

Британський соціолог Пол Коннертон свого часу виділив 7 типів забування. Серед них – забування з метою формування нової ідентичності [4, с. 62–64]. Його прикладом є вилучення з пам'яті досвіду предків, оскільки останній не може бути використаний в нових історико-соціальних обставинах, а то й просто непотрібний чи шкідливий для розвитку сучасної спільноти. Польський дослідник Мар'ян Голька (втім, не лише він) згадує про забуття як наслідок травми та її витіснення [1, с. 156].

З огляду на сказане, акти забування, які практикуються демократичними суспільствами, слід включати в ширшу «політику забуття», метою якої є конструктивна побудова нової ідентичності спільноти або її відновлення після періодів тоталітаризму (авторитаризму), воєнної чи культурної окупації тощо. Складовими такої «політики забуття» є, очевидно, перейменування топонімів, назв вулиць та установ, знесення пам'ятників, демонтаж пам'ятних дощок чи інших конструкцій, які є маркерами іншої (опозиційної)

ідентичності.

Щоправда, за таких умов залишається дискусійним питання про доцільність переміщення складових опозиційної (або навіть ворожої) ідентичності в архіви і музеї, створення місць збереження демонтованих пам'ятників та пам'яток, зміни конструктивних елементів чи функціонального призначення артефактів, створених за «старої» влади, надання нових сенсів (наприклад, представники окремих територіальних громад відмовились перейменувати топоніми, пов'язані з іменами діячів тоталітарного (комуністичного) режиму або російської культури, мотивуючи це тим, що назви насправді стосуються інших людей [див. 3]). Адже якщо «нова» ідентичність конструюється шляхом забування «старої», то незрозуміло, чію пам'ять захищає спільнота, яка вперто не позбувається елементів опозиційної (наприклад, окупаційної) ідеології.

В підсумку слід зауважити, що образ міста змінюється не лише завдяки конструюванню уявлення про його минуле (в межах «політики пам'яті»), але й через анігіляцію окремих елементів «чужої» ідентичності, які загрожують такому конструкту. Останнє постає як реалізація «політики забуття».

Використані джерела:

1. Голька М. Суспільна пам'ять та її імпланти / пер. з польськ. В.Ф. Саган; наук. ред. А.М. Киридон, С.С. Троян. Київ : Ніка-Центр, 2022. 216 с.
2. Киридон А. Гетеротопії пам'яті: Теоретико-методологічні проблеми студій пам'яті. Київ : Ніка-Центр, 2016. 320 с.
3. На Рогатинщині відмовились перейменувати вулицю Чехова. Інтернет-ресурс газети «Галичина» : веб-сайт. URL: <https://galychyna.if.ua/2023/06/09/narogatinshhini-vidmovilis-pereymenuvati-vulitsyu-chehova/> (дата звернення: 12.03.2024).
4. Connerton P. Seven types of forgetting. *Memory Studies*. 2008. Vol.1; issue 1. P. 59–71.

Загорулько Марія Анатоліївна,
к.філос.н., викладач
Комунальний заклад «Чернігівський базовий
фаховий медичний коледж» Чернігівської
обласної ради
м. Чернігів, Україна

ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ ІОАННА МАКСИМОВИЧА

Іоанн Максимович – визначний церковний і культурний діяч другої половини XVII – першої чверті XVIII століття.

Народився Іоанн Максимович у Ніжині, освіту здобув у Київському колегіумі. Після завершення навчання він викладає латинську мову, поезику та риторіку в тому ж Київському колегіумі. У 1676 році стає ченцем Києво-Печерської лаври. У 1695 році його призначають намісником Чернігівського Єлецького Свято-Успенського монастиря, у 1697 році його висвячують на архієпископа

Чернігівського та Новгород-Сіверського, а в 1712 році на митрополита Тобольського і всього Сибіру [1].

Найбільш плідний творчий період Іоанн Максимовича – це час, коли він жив у Чернігові. Будучи людиною високоосвіченою, творчою і діяльною, він не тільки відкриває в 1700 році Чернігівський колегіум (на зразок Київського колегіуму), але й розгортає в Чернігові активну книговидавничу діяльність. Він був церковним поетом, письменником і перекладачем, проте у нього зустрічаються вірші на світські